

ԱՄԵՆ. Տ. ԹՈՐԳՈՄ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆԳԼԻԱ

Ս. Արթուրյան Պատրիարք Ամենապատիւ Տ. Թորգոմ Արք. Մամուկեան Ապրիլ ամսու՛մ Անգլիա այցելեց: Պատրիարք Հայրը հրաւիրուած էր Քենթըրբըրիի մօր Արքեպիսկոպոս՝ Տր. Ճորն Բարիի զահակաւութեան արարողութեան:

Արարողութիւնը տեղի ունեցաւ Ուրբաթ Ապրիլի 19ին:

Նոյն երեկոյեան, Ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարք Հայրը Քենթըրբըրիի մէջ Քենթի Համլսարամի կողմէ կազմակերպուած ըմբփրքիմ ներկայ գտնուեցաւ: Սրբազան Հայրը յաջորդ երկու օրերը Անգլիոյ Հայ Համայնքի ներկայացուցիչներուն հետ ամցուց, խորհրդակցեցաւ Գերշ. Տ. Եղիշէ Արք. Կիզիբեանի եւ Եկեղեցական խորհուրդի հետ եւ այցելեց պատմական վայրեր:

Սրբազան Հայրը նաեւ տեսակցութիւն ունեցաւ Ս. Սարգսի Խմամակաւութեան երկու վարչական անդամներու՝ Պր. Փօլ Կիւլպէնկեանի եւ Պր. Միքայէլ Եսայեանի հետ խորհրդակցելով անոնց հետ Պատրիարքութեան կարիքներու եւ մասնաւորապէս վարդապետաց բնակարաններու նորոգութեան հետ առնչուած ծախքերու մասին: Այս խորհրդակցութիւնը ունեցաւ իր արդիւնքը: Սոյն Միութեան Վարչութիւնը Նորին Ամենապատուութեան տեղեկացուց թէ արդէն որոշում առնուած է \$50,000 յատկացնելու Երուսաղէմի Պատրիարքութեան վերանորոգութեան ֆօնտին: Այդ գումարը արդէն հասած է Երուսաղէմ, եւ Պատրիարքութիւնը երախտապարտ կը մնայ սոյն ընկերութեան իրենց այս նիւթական խոշոր նուիրատուութեան համար:

Անգլիական եւ օտար թերթեր հարցազրոյցներ ունեցան Նորին Ամենապատուութեան հետ:

Եկեղեցական խորհուրդը ըմբփրքի երեկոյ մը կազմակերպեց ի պատիւ Սրբազան Հօր, հրաւիրելով Անգլիահայ Գաղութի կազմակերպութեանց վարչութիւնները:

Պատրիարք Հայրը նաեւ Լոնտոնի Հայկական համալսարանի մէջ դասախօսութիւն մըմ ալ տուաւ Ապրիլ 24ի առիթով, համեմարել Կոմիտաս Վարդապետի մասին:

Գահակաւութեան արարողութեան ներկայ գտնուող Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ այլ բարձրաստիճան հոգեւորականներն էին Ս. Էջմիածնէն Գերշ. Տ. Ներսէս Արք. Պօղոսեան եւ Ամբիլիսէն Գերշ. Տ. Տաթև Եպս. Սարգիսեան:

Ամեն. Տ. Թորգոմ Արք. Մամուկեանը Ս. Պատարագ մատուցեց եւ կուռ քարոզ մը տուաւ որու ըմբացքին խօսեցաւ «մեր հոգեւոր գամձերու մասին»:

Ստորեւ կու տամք Ամեն. Սրբազան Պատրիարք Հօր քարոզը. —

Քրիստոսի Յարութեան Տօնիմ՝ Զատիկի երկրորդ օրը, Երուսաղէմի մէջ, եւ Սրբոց Յակոբեանց Մայր Տաճարի Աւագ խորանիմ վրայ մատուցուող Սուրբ Պատարագի ըմբացքիմ, անդրադարձամք որ Աստուած Հայ ժողովուրդիմ պարգեւած է բազմաթիւ եւ բազմատեսակ գամձեր: Եւ յիշեցիմք Յիսուսի խօսքը, որ կ'ազդարարէր. «Ուր որ ձեր գամձն է, այնտեղ նաեւ ձեր սիրտերը կը դնէք:»

Եւ արդարեւ, մեր բազմատեսակ գամձերուն մէջ ունիմք.

- 1- Մշակութային.
- 2- Իմացական.
- 3- Կրթական\դաստիարակչական.
- 4- Արուեստներու.
- 5- Գիտութեան եւ Բարոյականութեան
- 6- Հոգեւոր եւ կրօնական գամձեր:

Եւ « յարուցեալ Քրիստոսի վրայ մեր հաւատքը » այդ հոգեւոր եւ կրօնական բամկազիմ գամձերէմ մէկն էր: Ոչ թէ խաչեալ, այլ մանաւանդ յարուցեալ Քրիստոսի կը հաւատամք:

Այսօր, քանի մը վայրկեաններու համար, կ'ուզենք անդրադառնալ թէ ի՞նչ տեսանք Սուրբ Էջմիածնի եւ Հայաստանի մէջ, ուր կը գտնուէինք քանի մը շաբաթ առաջ, հրաւե-

բովը Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետին, Նորին Ս. Օծուքուն, Տէր, Տէր Վազգէն Առաջին Կաթողիկոսին:

Տեսանք թէ մեր ժողովուրդին սիրտը ո՛րք է, եւ ինչ եմ ումանք այն գանձերէն, ուր իր սիրտը եւս դրած է: Հակառակ տնտեսական, կենցաղային եւ քաղաքական բոլոր տագնապներուն: Այդ գանձերէն մէկը Աւետարան, Սուրբ Գիրք կարդալն է: Ու մտածել որ ամենող եօթամասուն տարիներու ընթացքին, արգիլուած էր այդ գանձին մօտենալ: Զորս-հիմզ սերունդներ չէին գիտեր, կամ արգիլուած էր իրենց՝ յիշել թէ՛ այդ գանձին ժառանգորդներն էին իրենք, Սուրբ Սահակի եւ Սուրբ Մեսրոպ Մաշտոցի Հայ տառերու եւ Այբուբենի երկնապարզ եւ գիւտի թուականէն սկսեալ, 404 թուականին:

Այս կարօտին, այս ծարաւին հետեւանքով, կրօնական այն զարթօնքը, որուն գանգակները կը դողամղեն եւ որոնց ծայրը կ'արձագանգէ Հայաստան աշխարհի տարածքին, քաղաքէ քաղաք, եւ լեռնէ լեռ, կարծես մօր գանձ մը գտնողի ցնծութեամբ կը լեցնէ սիրտերը հայորդիներուն:

Եւ ասոր կը հետեւի պահանջը սորվելու եւ իրենց զաւակներուն սորվեցնելու:

Եւ ահա Սուրբ Էջմիածնի հովանաւորութեան մերքեւ կը կազմակերպուին կեդրոններ, ուր կը հաւաքուին բազմահարիւր երիտասարդներ, ուսումնական եւ կրթուած հայ մարդեր եւ կիներ, որոնք պատրաստ են սորվելու, որպէս զի երթան եւ պետական դպրոցներու մէջ կրօնական Քրիստոնէական ուսում դաստանդեն: Եւ այս՝ համաձայն Հայաստանի երկայն կառավարութեան պաշտօնական որոշումին:

Այսպիսի կեդրոններ կազմակերպուած են՝ Երեւանի, Սիւնիքի, Լեւոնական Կիւմրիի, Գիլիջանի, Հաղբատի, եւ այլ շրջաններու մէջ:

Զորքշաքի գիշեր մը ժամը 8-ին այցելեցինք Երեւանի Ս. Սարգիս Եկեղեցիին սրահը, Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետին հետ հոգեւորականներով միասին տեսակցութիւն ունենալէ յետոյ Հայաստանի Վարչապետին եւ Նախագահին հետ, ժամը 5ին եւ ժամը 7ին: Ս. Սարգիս Եկեղեցւոյ սրահին մէջ հաւաքուած էին 250 այրեր եւ կիներ: Մեծ մասը ուսուցիչներ: Ամէն շաբաթ կանոնաւորապէս կը սերտեն եւ կը սորվին Հայոց Քրիստոնէական հաւատքը, աւանդութիւններն ու խորհուրդները, պետական դպրոցներուն մէջ գանձը դաստանդելու համար:

Ուրիշ գանձ մը գտանք Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի Խոր-Վիրապի Վանքին բակին մէջ, ուր հարիւրներով ժողովուրդ ուխտի եկած էր, շաբաթ առաւօտով: Վանքին անուանով կազմակերպուած խումբ մը երիտասարդներ շրջապատեցին մեզ: Վաթսուն անդամներով այս խումբը կը հրատարակէ իր կրօնական թերթը՝ «Գաւիթ» անուանով: Եւ ինքզինք յայտարարած է «Հայց. Եկեղեցւոյ Երիտասարդաց Կազմակերպութիւն»: Քանի մը տարի առաջ, ո՛վ կրնար հաւատալ այսպիսի հրաշքի մը:

Իսկ Սուրբ Էջմիածնի Տաճարի պարտէզին մէջ, երեկոյեան ժամերգութենէն յետոյ, մեզի մօտեցաւ եօթամասուն տարեկանի մօտ մեծ-մայրիկ մը, իր 12 տարեկան թոռնիկին ձեռքէն բռնած: Եւ պատմեց իր կեանքին պատմութիւնը: Անհաւատ եւ անաստուած նկատուած ընկերութեան մէջ ապրած, Մարքսիստ միլիթանտ փիլիսոփայութեամբ դաստիարակուած: Իր ամուսինն ալ պետական կարեւոր պաշտօնի հասած:

Եւ օր մը, տարիներ առաջ, երբ ոչ ոք կը համարձակէր կրօնական հաւատքի ամուսնով խօսելու, հրաշքը կը պատահի: Եւ Մարքսիստ, Communist, անհաւատ, անաստուած այս հայ կիմը, տեսիլքներ, անձնական փորձառութիւններ կ'ունենայ:

Եւ մեզի պատմած ժամանակ քանիցս աղաչեց եւ խնդրեց որ հաւատանք իր պատմածներուն: Սուտ չեն անոնք: Իր խելքը կորսնցուցած անձի երեւակայական պատմութիւններ չեն անոնք:

Եւ իր տեսիլքները կը պատմէ իր ամուսինին, որ իր կիմը «հիւանդ» եւ «խենթացած» կը նկատէ, եւ բժիշկներու միջոցաւ, ուրիշ քաղաք մը, բուժարան մը կը դրկէ: ամչնալով իր ընկերներէն:

Բայց հայ այդ կիմը, արդէն կարդացեր է Աւետարանը, կարդացեր է հայ Սուրբերու կեանքը: Ժամագիրքը ձեռքը՝ գոց գիտէ Ներսէս Շնորհալիին «Հաւատով Խոստովանիմք», «Առաւօտ Լուսոյ»: Կարդացեր է Գրիգոր Նարեկացիի աղօթամատեան Նարեկը: Եւ բուժարանին մէջ, իր մօր սորվածներուն մասին կը խօսի զիմքը խմամելու նշանակուած բոյժ-քոյրերուն եւ բժիշկներուն:

Եւ ի վերջոյ իր ամուսինին կ'ըսէ. «Ես իմ գանձը գտեր եմ»: «Ես այլեւս քու Մարքսիստ ընկերը չեմ: Մեր հոգիի խաղաղութիւնը, իսկական երջանկութիւնը, մեր Քրիստոնէական հայ հաւատքին մէջն է: »

Եւ ըմտանկամ, ընկերային ամէն տեսակի տազմապնդում դիմանալով, այսօր աւելի զօրացած իր հաւատքին մէջ, իր բոռնիկը բերած էր որ Երուսաղէմ տանիմք Աստուծոյ եւ ազգի ծառայութեան պատրաստելու համար:

Եւ 12 տարեկան այդ բոռնիկը արդէն իսկ Աւետարան կը կարդայ, եկեղեցի կ'երթայ կանոնաւորապէս, եւ մեզի նրզեց՝ «Առաւօտ Լուսոյ», «Նորաստեղծեալ», «Նայեաց Սիրով» եւ այլ նրզեր:

Այս բոլոր նրեւոյթները ցոյց կուտան թէ Հայաստանի մեր եղբայրները եւ քոյրերը ի՞նչ բաներ իրենց զանձը կը մկատեն, եւ իրենց սրտերը ո՛ւր դրած են: Գամձ մը որ ո՛չ գողը կրնայ գողմալ, եւ ոչ ցեցը կրնայ ապականել կամ փնացնել:

Եթէ հարցումը մեզի դրուի, ի՞նչ է մեր պատասխանը:

Մենք հայերս, դում, եւ դում, եւ դում, եւ ես, որ կ'ապրինք Հայաստանէն դուրս, այսպէս կոչուած ազատ աշխարհի մէջ, բոմակալ մնշումներէ եւ հալածանքներէ հեռու, ի՞նչ են մեր զանձերը եւ ո՛ւր դրած ենք մեր սիրտերը:

Կը կարդա՞ս Աւետարան: Ծամօ՞թ ես քու Քրիստոնէական հաւատքիդ հիմունքներում, աւանդութիւններում, պատմութեան եւ խորհուրդներում: Պատրա՞ստ ես սորվելու եւ սորվեցնելու: Ո՛ւր որ ես հիմա, ի՞նչ պայմաններու մէջ ալ որ կը գտնուիս, հիմա՛:

Այն ատեն միայն մշտարտապէս լսած եւ մտիկ ըրած պիտի ըլլանք Քրիստոսի խօսքերում, որ կ'ըսէ. « Այնպիսի զանձեր զանձեցէք դուք ձեզի համար, որ ո՛չ գողը կրնայ գողմալ, եւ ոչ ցեցը կրնայ ապականել կամ փնացնել:»

Այն ատեն ամվարան շեշտով, կրնանք յայտարարել.՝ «Եկեղեցին Հայկական ծննդավայրն է հոգւոյս:»

Աղօթենք որ Աստուած զօրացնէ մեր կամքը, լուսաւորէ մեր միտքը, բանայ մեր աչքը, շարժէ մեր հոգին, որպէս զի անկորնչելի զանձեր հետապնդենք եւ մեր սիրտերն ալ այնտեղ կապենք, ծառայելու համար Աստուծոյ փառքին եւ մեր ազգին ու մարդկութեան հոգւերը զարթօնքին համար:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՊԱՏՐԻԱՐԺՈՒԹԻՒՆԸ ԲԱՐԵԿԱՐԳԵԼ ԿՈՒԶԷ ԻՐ ՀԱՇՈՒՂԱՀԱՎԱՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԼԱՒ ԹԵԿՆԱՇՈՒՆԵՐ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒՆ ՍՈՅՆ ՊԱՇՏՏՈՆԸ ՍՏԱՆԶՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Երուսաղէմ.՝ (Տեղեկատու դիւան)

Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարք Ամեն. Տ. Թորգոմ Արք. Մանուկեան, յայտարարեց թէ անհրաժեշտ կը գտնէ փոխել Պատրիարքութեան մերկայ ամբաւարար տոմարապահութիւնը եւ հաշուապահական դրութիւնը:

Դրամական գործառնութիւնները որոնք առընչուած են Պատրիարքութեան զանազան հաստատութեանց հետ չեն արձանագրուիլ հաշուապահութեան տոմարներում մէջ:

Պատրիարքութիւնը որակեալ հաշուեքննիչ մը չունի իւրաքանչիւր բաժանմունքի հաշիւներով զբաղուելու, որոնք առանձին եւ անկախ կը գործեն:

Պատրիարք Սրբազան Հայրը իր պաշտօնավարութեան առաջին տարիէն իսկ մկատեց որ իւրաքանչիւր հաստատութեան մուշրմներն ու մուշրատութիւնները կը պահուին բաժանմունքի Տեսուչին մօտ եւ դրամատում կը պահուին իր անում տակ: Ոչ մուշրատութիւն անումը եւ ոչ ստացուած գումարները արձանագրուած են Պատրիարքութեան տոմարներում մէջ: Հաշուեկշիռներ չկան, մուշրի եւ ելքի հաշիւներ կամ դրամատում տեղեկագիրներ դիւանատում չեն մերկայացուիլ: Կարգ մը բաժանմունքներ իրենց անձնակազմ ստացագիրները տպած են: